

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Io. Baptistæ Portæ Neapolitani Magiæ Naturalis Libri
Viginti**

Della Porta, Giambattista

Frankfurt, 1607

Carnes quomodo tenerescant. Cap. I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70772)

IO. BAPTISTÆ
PORTÆ NEAPOLITA-
NI, MAGIÆ NATVRALIS
LIBER DECIMVS

QVARTVS,

Selecta quædam coquinariæ artis exponens.

PROOEMIUM.

HABET & coquinaria ars selecta
quædam secreta, qua lautitiem in
conuiujs, & admirationem quan-
dam adferre possint, qua decreui-
mus manifestare, non quod ganeo-
nes & parasitos huc ad luxus con-
uocemus, sed quod paruo rei familiaris impendio, ar-
tu ostenta demonstrare possimus, & ansam alijs
maiora excogitandi demus. Versatur ars circa esum,
& potum: dicturi de cibus primo, mox de potu, nec o-
mittemus interea ludicra quædam, quibus conuiuas
nedum epulæ, sed risu & iocis exhilaremus.

Carnes quomodo tenerescant. CAP. I.

ACARNIBVS incipiemus, docebimusque quo-
modo tenerescant, à gulosis multum exopta-
tum, quod & multis modis præstabimus, primo
qui ex mortis genere eueniunt, mox qui ex occultis re-

rum proprietatibus, & adeo teneræ euadant, vt fere in
ius resoluantur: dein qui existentibus adhuc viuis ani-
malibus tenerescant, alijsq; modis. Pro exemplo sic

Ovis carnes quomodo tenerescant.

Animalium à suis inimicis occisorum, præcipue quæ
odio & horrore habent, carnes satis valde tenerescunt.
Zoroaster in Geoponicis ait, occisæ à lupo, & ad eas car-
nes teneriores fiunt, & proinde suauiores. Cuius causam
Plutarchus in Sympoticis reddit. Caro, inquit, ovis à
lupo ad eas dulcior fieri videtur, quod lupo suo morsu,
carnem flaccidam, teneramque reddat. Est enim lupi
spiritus adeo calidus, vt ossa etiam durissima in ventri-
culo suo tabefaciat, & liquet, atque hanc ob causam fa-
cilis etiam putrescere, quæ à lupis tacta fuerint. Atque
varijs modis animalia, quæ iugulantur, affici, argumen-
to sunt venatores, & coqui, horum enim aliquos scimus
vnicò ictu animalia prostrauisse, ita vt tota statim im-
mota iacerent, alios vero vix multis tandem ictibus con-
fecisse. Et quod magis mireris, aliquos ex vulnere ferri
talem in animante iugulato vim reliquisse, vt mox pu-
tresceret, & neq; vno die integra duraret, alios vero non
tardius illis interemisse, sed nullam in carnibus iugule-
lato cum huiusmodi qualitatem relictam, & aliquan-
diu eas permanisse. Porro quod vis quedam, quæ in iu-
gulantur, aut moriuntur animalia, ad pelles etiam pe-
losque & ungues pertingat, nec Hometum quidem la-
tuit, qui de pellibus, & loris scribens; Lorum bouis, in-
quit, per vim occisi: validior enim, & tenacior pellis il-
lorum est animalium, quæ non morbo aut senectute, sed
iugulata obierint. Contra quæ morsu animalium in-
terent, illis ungues nigrescunt, defluunt pili, & pelles
virescunt, & flaccidæ fiunt. Hucusque Plutarchus. Sed hæc
falsa puto, nam quomodo ex spiritu lupi caro ovis tene-
rescat, non sat intelligo: nam & animalia alia, quæ à suis
inimicis occisa sunt, & contrariæ naturæ etiam carnes
tenerescunt, quæ non calidi sunt spiritus. Sed sanguinis
absentiam carnes in animali teneras reddere conijcio,
his argumētis. Coturnices, & phasiani à fulconibus vel
acci-

accipitribus occisi, tenerrimi fiunt: sed cor in eo reperitur sanguinosum, & durum. Cervi & apri à canibus occisi teneriores, à sclopiis vero duriores, & circa cor partes durissimæ, ut vix coqui possint, mortis metus sanguinem ad cor amandat, reliquæ partes exangues, quod & sequentibus experimentis clarius innotescit. Veluti

Anseres, anates, phasiani, coturnices, aliaq; aves tenerrimæ quomodo euadant,

Facile præstabimus, si accipitribus alijsque rapacibus aibus obijciemus, dum enim præliantur, aufugiunt, & aliquantisper accipitrum vnguibus detinètur, varijsq; ictibus confodiuntur, adeo tenerescunt, ut mirum sit dictu, unde data opera altiles aves, quædo eas edere volumus, accipitribus obijciemus, & ab eis occisæ teneriores coctu fient. Sic enim

Bubule carnes ut tenerescant,

Præsertim veterum bouum, nam sicæ, & duræ sunt, & concoctu difficiles, lanij canibus venatorum obijciunt, eisq; in prædam condonant, qui se cornibus defendentes aliquibus horis, canum multitudine post obruti, dilaniatis auriculis, ac morsibus excoriati concidunt, his in macellum adductis, & dilaniatis, carnes plus solito teneræ euadunt. Cum visis aperto Marte congregientes, & aliquando deucti, si aliquid corporis supererit, ita tenellum euadit, ut ore liquecat. Possumus idem consequi, si animalia aliquantisper in mortis metu detinèbimus, & quo diutius, eo teneriora fiunt, nam

Gallinæ ut tenerescant,

Eas ex altis turribus deturbamus, sic indicas, & pavones, quod quum se alis minime sustinere valeant, corporis pondere, in mortis periculo, summo labore, & nisu alas agitant, ne tam rapide, & violenter terræ allidantur. Sic in eo mortis periculo occisæ maxime tenerescunt. Præterea veteres columbæ, quæ casu in præaltos puteos deciderât, quum diu supra aquas alis percutiendo laborassent, ne submergerentur, mortis metu, & labore, supra fidem tenellæ euaserunt. Quo casu nos

edocti, quando maxime teneritatis exoptamus, data opera deturbamus. Eodem fere modo docet Horatius in sermonibus

Quomodo gallus tenerescat,

Si ex improviso tuis amicis exponere eum velis, nec aliter possis,

Si vespertinus subito te oppresserit hospes,

Ne gallina malum responset durapalato,

Doctus eris visu am misto mersare salerno,

Hoc teneram facit.

Nos indicas gallinas equinantium sellis è naribus viuas suspendimus, & quum nimio dolore, mortisque metu angerentur, & agitentur, confecto itinere, mortuæ tenellæ inuentæ sunt.

Carnes quomodo oculi a proprietate tenerescant.

C A P. II.

SUNT & quædam res, quæ ex occulta proprietate carnes teneras reddunt. Vnde duo numerabimus prodigiosæ naturæ miracula, Vnum, qui fico pependerit,

Galli carnes tenerescunt,

Et adeo fragiles fiunt, vt mirum sit dictu; alterum gallos quamlibet indomitos ficui alligatos cicurari, & immobiles conquiescere Gallorum victimas, quæ fico pependerit, quam celerrimè tenerescere, & fragiles fieri, rationem innuit Plutarchus in Symposiacis, quum inter obsonia Aristionis coquus immolatum Herculi galinaceum gallum recenter, tenerum, & pene friabilem obtulisset, tam citam teneritudinem acceptam referebat Aristio fico, cõtendens iugulatas carnes etiam præduras teneritatem contrahere, quæ pensiles adhæsero fico. Quod auram, halitumq; vehementem, & validum expiret ficus, visus satis testatur. Fidem quoque facit, quod vulgo de tauris proditur, ferocissimos quosque huic alligatos arbori mitescere, tangiq; manu, ac subigi tolerant, & efflant iram, animumq; veluti flaccescerem deponunt, tantis viribus pollet ea spiritus acrimonia, vt quat heet, sæuia: que taurus, imperet furori. Siquidem

arbor